

УДК 338.4(035.3)(477)(340.144)

JEL K22, O11, O23

DOI: 10.32782/2786-8273/2024-6-17

Петруненко Я.В.

доктор юридичних наук, професор,
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1186-730X>

Iaroslav Petrunenko

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine”

ОСНОВНІ КОНСТАНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

THE MAIN CONSTANTS OF UKRAINE'S ECONOMIC GROWTH IN THE CONDITIONS OF WAR

Анотація. У статті проведено теоретичний аналіз проблем та протиріч механізмів забезпечення економічного зростання України в умовах війни. Зокрема, здійснено аналіз ефективності використання державних коштів на прикладі окремих кейсів, зроблено акцент на необхідності розвитку малого і середнього підприємництва, а також запропоновано конкретні пріоритети економічного відновлення України у час війни. Зазначається, що економічне зростання України представляє собою виклик та необхідність для країни, яка перебуває в умовах війни. Важливим елементом дослідження є аналіз впливу війни на економічні процеси і здатність країни адаптуватись до економічних викликів. Дослідження орієнтоване на визначення оптимальних стратегій для економічного зростання в умовах війни та надає практичні рекомендації для управлінців, політиків та громадськості.

Ключові слова: російсько-українська війна, економічне зростання, підтримка, ефективність використання державних коштів, підприємництво.

Abstract. Introduction: This research article is devoted to the main constants of Ukraine's economic growth in the context of war. **Purpose:** The purpose of the article is to provide a theoretical analysis of the problems and contradictions of the mechanisms for ensuring Ukraine's economic growth in the context of war. **Methods:** The research was conducted using such methods as generalisation, critical thinking, analysis and synthesis, etc. **Results:** In the context of a theoretical analysis of the problems and contradictions of the mechanisms for ensuring Ukraine's economic growth in times of war, the article analyses the efficiency of using public funds on the basis of selected cases, focuses on the need to develop small and medium-sized enterprises, and proposes specific priorities for Ukraine's economic recovery in times of war. **Conclusion:** Given the current challenges, state authorities and local self-government bodies should continue to focus their efforts on maximising the mobilisation of all resources to ensure: stable functioning of the economy in wartime (including through the implementation of a set of measures to create jobs through business support and investment promotion); defence of the region against a possible escalation of hostilities; further implementation of measures to restore damaged social infrastructure; and improvement of the level of social protection of the population. The author suggests that the systematic and consistent implementation of the country's reconstruction strategy aimed at restoring the living environment and economic infrastructure, developing national industry, overcoming raw material and agricultural specialisation, and technological and structural complication of production to achieve competitiveness in international markets for high-tech goods with high added value is a mandatory priority for the revival and development of Ukraine as a strong European state. The reconstruction process should be used to invest in sustainable companies and infrastructure. In addition, attention should be focused on such areas as expanding exports, deepening value chains in agribusiness, developing the production of environmentally friendly products and supporting IT start-ups, developing creative industries, and artificial intelligence, which will help create new opportunities for economic development.

Keywords: Russian-Ukrainian war, economic growth, support, efficiency of public funds, entrepreneurship.

Постановка проблеми. Обравши шлях євроатлантичної інтеграції, Україна зобов'язалась імплементувати міжнародні стандарти забезпечення економічної стабільності, високого рівня економічної активності і соціальних норм, дотримуватись їх, а також забезпечувати збалансований розвиток відповідно до загальноприйнятих міжнародних правил. Динамічне соціально-економічне зростання країни можливе через пошук додаткових фінансових резервів. Посилення позитивних чинників та зменшення негативних впливів на ефективність використання державних коштів специфічно становлять надійний запас і фактор стабільності макрофінансової системи, сприяючи піднесенню

економіки держави. Проте, у цій площині є досить важливий проблемний аспект, на якому наголошують міжнародні партнери і який є умовою подальшої інтеграції України до ЄС, – боротьба з корупцією. У цій частині ефективне використання державних коштів є одним з ключових. Тим паче, в умовах війни це питання часто має вирішальне значення.

Інша важлива проблема, яка потребує першочергової уваги, – розвиток малого і середнього підприємництва. У цьому аспекті показовим є звернення Асоціації платників податків України до органів законодавчої та виконавчої влади від 29 листопада 2023 р., під час якого було акцентовано увагу на відсутності структурних

реформ в усіх галузях економіки України. У зверненні наголошено, що замість підтримки, продовжується тиск на бізнес шляхом віднесення платників податків до категорії «ризикових», блокування податкових накладних/розрахунків коригування, неприйняття таблиць даних платника, які мають бути враховані для подальшої, безумовної, автоматичної реєстрації податкових накладних/розрахунків коригувань тощо [1].

Означені проблеми вважаємо одними з пріоритетних констант для забезпечення економічного зростання нашої держави в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпеченню економічного зростання України присвячено досить багато різних робіт. Над цим питанням активно працюють науковці різних сфер і галузей. Поява такого роду робіт є свідченням високого прагнення наукової спільноти долучитися до процесу скорієї перемоги та швидкого відновлення нашої країни після війни. Також вказане є свідченням розвитку громадянського суспільства в Україні як однієї з основних складових країни з високою демократією. Особливої уваги заслуговують праці таких науковців, як Т.П. Гудзь, Б.М. Данилишин, Р.А. Джабраїлов, С.Б. Єгоричева, Н.В. Єремєєва, І.В. Заблудська, М.В. Литвинюк, В.В. Небрат, В.А. Устименко та ін. Окремих питань з вказаної проблематики, зокрема в частині забезпечення економічної безпеки України крізь призму реформування державної регуляторної політики [2], вивчення господарсько-правових засобів забезпечення ефективного використання державних коштів [3], трансформації державної економічної політики [4], утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві засобами економічного регулювання [5], соціально-економічних чинників відновлення України після перемоги [6] та ін., торкався у своїх попередніх публікаціях і автор цієї статті. Водночас, огляд наукової літератури свідчить про недостатність актуальних наукових розробок питань ефективності використання державних коштів та розвитку ефективних механізмів стимулювання малого і середнього підприємництва, що вказує на необхідність проведення ґрунтовного дослідження у цій сфері та обґрунтовує актуальність теми представленої наукової статті.

Метою статті є теоретичний аналіз проблем та протиріччя механізмів забезпечення економічного зростання України в умовах війни. Для реалізації визначеної мети у статті передбачено виконання наступних **дослідницьких завдань**: 1) здійснити аналіз ефективності використання державних коштів на прикладі окремих кейсів; 2) акцентувати увагу на необхідності розвитку малого і середнього підприємництва; 3) запропонувати конкретні пріоритети економічного відновлення України у час війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Станом на сьогоднішній день, в умовах повномасштабного вторгнення держави-агресора до нашої країни, питання ефективності використання державних коштів набувають ще дедалі більшої актуальності, адже це стосується обороноздатності України, її національної безпеки та якомога скорішої перемоги. Разом з тим, аналіз звітів Державної аудиторської служби України в частині проведення моніторингів публічних закупівель за 2019–2023 рр. вказує на те, що з проведених 40.7 тис. моніторингів закупівель (8.8 тис. – 2019 р., 9.7 тис. –

2020 р., 10.5 тис. – 2021 р., 5.2 тис. – 2022 р., 6.5 тис. – I півріччя 2023 р.) порушення вимог чинного законодавства у сфері публічних закупівель були зафіксовані приблизно у 82 % випадків, що в грошовому еквіваленті становить близько 47.5 млрд. грн. коштів державного та місцевих бюджетів, втрачених внаслідок неефективної, а в більшості випадків – злочинної діяльності уповноважених осіб замовників закупівель [7].

Зважаючи на ці та низку інших фактів, було ініційовано внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо встановлення відповідальності за неефективне використання бюджетних коштів [8].

Як справедливо вказують у пояснювальній записці автори відповідного законопроекту, неефективне використання бюджетних коштів для сучасної України є досить поширеним видом бюджетних правопорушень. Якщо порівнювати неефективне використання бюджетних коштів з нецільовим їх витрачанням, то факти першого виду бюджетних правопорушень (близько 75 % від загальної кількості порушень бюджетного законодавства) призводять до масштабних втрат бюджетів усіх рівнів, а наслідки таких правопорушень несуть загрозу національній безпеці нашої держави [9]. При цьому, ініціатори законопроекту зауважують, що важливим чинником формування ефективних бюджетних відносин є законодавство – саме від нього залежить їх характер.

Так, ст. 95 Конституції України [10] установлює, що бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами. Отже, незалежно від свого місця проживання, кожен громадянин нашої країни має право на частку суспільного багатства, а ст. 7 Бюджетного кодексу України [11] закладає ефективність та результативність як один з основних принципів бюджетної системи України. Проте, як видно, і досягнення справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства, і дотримання ефективності та результативності у витрачанні державних коштів залишається завданням, якого ще, на жаль, не вдалося вирішити. Практика показує, що кожен рік обсяг неефективно використаних коштів державного бюджету зростає.

Проблема, передовсім, полягає у відсутності в законодавстві України чітких показників для критерію «*ефективність*» щодо питань витрачання державних коштів. Власне, ні Бюджетний кодекс України, ні інші закони чи підзаконні акти не містять визначення ані самого терміну «*ефективність*», ані його показників (індикаторів), ані механізму чи принципу визначення неефективного використання коштів. За наявності вказаних прогалин у законодавстві кожен учасник бюджетного процесу на власний розсуд розуміє ефективність чи неефективність використання державних коштів і по-своєму надає їм відповідного змісту. Це призводить до суб'єктивного тлумачення термінів і застосування на практиці різних підходів, правил, стандартів чи критеріїв, що в свою чергу породжує суперечності й неточності в оцінці цих складних економічних категорій. Таким чином, ці питання належать до тих, що потребують негайного законодавчого врегулювання, яке охоплюватиме загальні підходи до ефективності використання державних коштів у різних галузях і сферах суспільного життя.

Окрім сумнозвісного телемарафону «Єдині новини», одним з показових кейсів щодо неефективного використання бюджетних коштів є фінансування англomовного медіа «The Gaze». За даними NGL.media, на нове англomовне медіа «The Gaze», створене державним підприємством «Мультимедійна платформа іномовлення України», Міністерство культури та інформаційної політики України за чотири місяці витратило понад 60 млн. грн. (зокрема, на розробку і технічний супровід «The Gaze» з державного бюджету витрачено 11.6 млн. грн., решта витрат пішла на контент). Водночас, за цей час його сайт відвідали близько 65 тис. людей, а більшість відео на однойменному ютуб-каналі збирають від кількох десятків до кількох сотень переглядів [12].

Розробкою і технічним супроводом «The Gaze» займається компанія «Комп'ютерні інформаційні технології». Перше замовлення на 10 млн. грн. вона отримала ще у 2022 р. на відкритих торгах, де була єдиним учасником [13]. У 2023 р. компанія отримала додатковий підряд на 1.6 млн. грн. навіть без хоча би формального конкурсу – за прямою угодою [14].

Слід зазначити, що державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України» вже було об'єктом журналістських розслідувань щодо визначення підрядників робіт, переможців тендерів та вартості виробництва ефірної години [15].

За даними аналітиків, на виробництво телепродукту у 2022 р. держава витратила майже 400 млн. грн., у 2023 р. на виробництво контенту в бюджет заклали ще майже 2 млрд. грн. [16]. І тут виникає цілком об'єктивне питання: на скільки обґрунтованими і необхідними представляються подібні витрати в умовах війни?

Законопроект, про який було сказано вище, пропонує внесення змін до Бюджетного кодексу України і має на меті узаконення поняття «ефективне використання бюджетних коштів» (новий п. 23¹ ч. 1 ст. 2). Додатково, запропоновані зміни до ч. 1 ст. 116 передбачають визначення неефективного використання бюджетних коштів як порушення відповідальності за це (новий п. 25). Крім того, законопроект пропонує перейменування ст. 119 на «Зловживання бюджетними коштами» і закріплення на законодавчому рівні визначення неефективного використання бюджетних коштів у новій, другій частині цієї статті. Законопроект має системний зв'язок із законопроектом щодо внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, які передбачають кримінальну відповідальність за неефективне використання бюджетних коштів при здійсненні публічних закупівель. Крім того, вказаний законопроект також пов'язаний з проектом закону «Про публічні закупівлі», який передбачає посилення відповідальності за неефективне використання бюджетних коштів при проведенні публічних закупівель і є похідним від згаданого вище законопроекту.

Необхідно погодитись з фаховою думкою Б.М. Данилишина про те, що воєнна економіка та виробництво товарів подвійного призначення має стати пріоритетом державної економічної політики [17]. Додамо лише, що однією з важливих задач, які набули особливої актуальності через війну, є заміна

частини експорту сировини продажем за кордоном та впровадженням на внутрішньому ринку переробленої продукції з високою доданою вартістю. При цьому, нова економічна концепція має передбачати акцент на переробці, оскільки наша мета полягає у тому, щоб стати країною, яка експортує не сировину, а високоякісну готову продукцію, що має більш вищу вартість. Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, що ознаменувалися вже конкретними кроками, зокрема рішенням ЄС про початок переговорів з нашою країною, варто підтримати ідею про те, що «уже зараз необхідно розпочинати роботу над підвищенням конкурентоспроможності власних підприємств задля забезпечення здатності освоєння нових економічних можливостей, зокрема, через розширення горизонтів щодо ринків збуту та залучення додаткових інвестицій в українську економіку» [18, с. 14].

Що стосується іншої проблеми, а саме впровадження дієвих механізмів державного стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва, наведемо абсолютно жахливу статистику від голови правління громадської спілки «Маніфест 42» С. Позняка, яка ілюструє поточний стан цієї сфери. Зокрема, «74 % кримінальних справ проти бізнесу в Україні порушуються правоохоронцями без подальшої передачі до суду з обвинувальним актом. Згідно зі статистичними даними генеральної прокуратури, у січні-листопаді 2023 р. лише 26 % кримінальних проваджень у сфері господарської діяльності доходять до суду з обвинувальним актом. Це найгірший показник за час оприлюднення відповідної статистики. Рекордно висока частка «завислих» справ вказує на те, що тилові сили для корупційного тиску на бізнес використовують надумані приводи. Ці справи роками лежать без руху, продовжуються судами майже автоматично, передаються від слідчого до слідчого «у спадок», щоб змусити бізнес платити хабарі. Поки частка «завислих» кримінальних справ буде на історичному мінімумі, говорити про прогрес у подоланні проблеми корупційного тиску на бізнес не доводиться» [19].

З метою подолання вказаної проблеми в Україні громадською спілкою «Маніфест 42» запроваджена нова платформа – Реєстр рейдерів. До реєстру включатимуть осіб, які зловживали владою з метою тиску на бізнес [20]. Це громадська ініціатива, але інформація, яка міститься у реєстрі буде сигналом для реагування відповідних органів. Варто додати, що ця проблема в умовах війни піднялася на рівень національної безпеки, зокрема на рівень виживання країни у війні, адже сьогодні бізнес узяв на себе значні обов'язки на фронті, забезпечуючи допомогу в тилу та волонтерство. У нинішній складний період бізнес виявляє неабияку стійкість і величезну відповідальність, однак тиск силових структур (причому, у більшості випадків абсолютно невинуватих) ускладнює можливість більш ефективно сконцентруватися на економічних аспектах і подоланні сучасних викликів.

У цьому контексті вагомим науковою працею є колективна монографія «Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи». Так, на думку її авторів, «важливою умовою розвитку малого та середнього бізнесу, зростання торгівлі, надання фінансової та технічної підтримки для відновлення інфраструктури та реалізації численних соціальних

програм є забезпечені стабільність та передбачуваність ринку. Гармонізація державного регулювання внутрішнього ринку України та ЄС, побудована шляхом впровадження цінностей демократії, прав людини, екологічної та соціальної відповідальності, зможе забезпечити сталий розвиток нашої економіки у повоєнний час. Ключовими напрямками такої гармонізації та інтеграції є зближення ринкових стандартів і державних актів, спільне забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, регулювання технічних стандартів та оцінки якості товарів, спрощення митних процедур та забезпечення вільної циркуляції незаборонених товарів» [21, с. 551].

Підводячи підсумок нашого дослідження, зазначимо, що попри значні структурні проблеми, викликані агресивною війною росії та внутрішніми чинниками, економіка України у 2023 р., як би то не було важко, однак продемонструвала чудову стійкість завдяки винятковим урожаям, урядовим стимулам, підкріпленням непохитною підтримкою міжнародних партнерів, та прихильності влади забезпеченню макрофінансової стабільності. Єврокомісія значно покращила прогноз зростання економіки України у 2023 р. – з 0.6 % у травневому прогнозі до 4.8 %. В оновленому економічному прогнозі вказано, що щодо наступних років, у Єврокомісії очікують, що зростання становитиме 3.7 % у 2024 р. та 6.1 % у 2025 р., причому ключовими рушійними силами зростання будуть приватне споживання та державні інвестиції [22].

Висновки. По результатах проведеного дослідження представляється можливим сформулювати низку ключових висновків, які одночасно можуть слугувати й подальшими орієнтирами наукових пошуків для теоретичного осмислення найбільш гострих проблем та завдань економічного розвитку.

1. Органи державної влади та місцевого самоврядування, враховуючи виклики сьогодення, мають і надалі спрямовувати зусилля на максимальну мобілізацію усіх ресурсів з метою забезпечення: стабільного функціонування економіки в умовах воєнного часу (у т.ч. за рахунок реалізації комплексу заходів зі створення робочих місць через підтримку бізнесу та стимулювання інвестицій); оборони регіону від можливої ескалації воєнних дій; подальшої реалізації заходів з відновлення пошкодженої соціальної інфра-

структури; підвищення рівня соціального захисту населення (у т.ч. осіб, що постраждали внаслідок військової агресії); надання якісних освітніх, медичних, житлово-комунальних послуг; підвищення рівня життя і доходів населення.

2. Представляється, що систематичне та послідовне втілення стратегії реконструкції країни, спрямованої на відновлення життєвого середовища і економічної інфраструктури, розвиток національної промисловості, подолання сировинно-аграрної спеціалізації, технологічне та структурне ускладнення виробництва для досягнення конкурентоспроможності на міжнародних ринках високотехнологічних товарів з високою доданою вартістю є обов'язковим першочерговим завданням для відродження та розвитку України як сильної європейської держави.

3. Зловживання, пов'язані з неефективним використанням державних коштів, особливо на тлі прискіпливої уваги міжнародних партнерів до цього питання, можуть значною мірою підсилити негативний імідж України. Під час законодавчого врегулювання поняття і показників (індикаторів) критерію «*ефективності*» при витрачанні державних коштів та відповідальності за неефективне використання державних коштів окремо слід розробити й закріпити норму, яка б передбачала відповідальність за дії, що призвели до зриву оборонних замовлень за ініціативи контролюючих органів.

4. Відновлення економіки України та створення нових перспектив для розвитку малого і середнього підприємництва вимагає у короткостроковий період вирішення як відомих раніше, так і нових проблем. Процес відбудови слід використати для вкладення коштів у стійкі компанії та інфраструктуру. Крім того, увагу варто зосередити на таких напрямках як розширення обсягів експорту, поглиблення ланцюжків доданої вартості в агробізнесі, розвиток виробництва екологічно чистої продукції та підтримка ІТ-стартапів, розвиток креативних індустрій, штучного інтелекту, що сприятиме створенню нових можливостей для економічного розвитку.

5. Загалом, економічне зростання України в умовах війни якщо і має відбуватися з використанням окремих елементів економічного лібералізму, то лише виключно на засадах верховенства права.

Бібліографічний список:

1. Звернення звітно-виборного XV з'їзду Всеукраїнської громадської організації «Асоціація платників податків України» до органів законодавчої та виконавчої влади від 29 листопада 2023 р. URL: <https://appu.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/zvernennya.pdf>
2. Петруненко Я.В. Забезпечення економічної безпеки України крізь призму реформування державної регуляторної політики. *Правові та економічні засади реформування системи органів державної влади і правосуддя в умовах інтеграції до європейської спільноти: проблеми та перспективи*. Монографія / [Колектив авторів]; під ред. Г.В. Татаренко. Севеодонецьк: Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2018. 208 с. С. 107–120.
3. Петруненко Я.В. Проблеми забезпечення ефективного використання державних коштів: господарсько-правовий аспект: Монографія. К.: Вид-во «Ліра-К», 2019. 416 с.
4. Petrunenko Ia., Podtserkovnyi O. Transformation of the strategy of state economic policy in modern conditions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6(3). P. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-107-113>
5. Петруненко Я.В. Утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві засобами економічного регулювання. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.10>
6. Петруненко Я.В. Соціально-економічні чинники відновлення України після перемоги. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 3. С. 68–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/11>
7. Звіт про використання бюджетних коштів Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/866>

8. Проект Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо встановлення відповідальності за неефективне використання бюджетних коштів: реєстр. № 10150 від 13 жовтня 2023 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42976>
9. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо встановлення відповідальності за неефективне використання бюджетних коштів. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2024668>
10. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
11. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
12. Гроші на вітер. Міністерство культури витратило понад 60 млн. грн. на The Gaze – нове англomовне ЗМІ, яке ніхто не читає і не дивиться. URL: <https://ngl.media/2023/09/30/groshti-na-viter>
13. ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2022-11-25-015170-a>
14. ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2023-05-10-004326-a>
15. Платформа іномовлення пояснила, як розподіляються гроші між виробниками марафону. URL: <https://detector.media/infospace/article/210423/2023-04-22-platforma-inomovlennya-royasnyla-yak-rozpodilyayutsya-groshti-mizh-vyrobnnykamy-marafonu>
16. Пилипенко Я. Скільки коштують телемарафони «Єдині новини» та «FreeДом» і програми на «Дом». URL: <https://dozorro.org/blog/skilki-koshtuyut-telemarafoni-yedini-novini-ta-freedom-i-programi-na-dom>
17. Данилишин Б. Як забезпечити економічне зростання в умовах війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664>
18. Гудзь Т.П., Єгоричева С.Б., Литвинюк М.В. Функціонування підприємств України в умовах війни: аналіз ситуації та економічні очікування. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 5–6. С. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-5-6-306-307-7-15>
19. Загострення проблеми корупційного тиску тилових силовиків на бізнес. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-announcement/953629.html>
20. Реєстр рейдерів. URL: <https://manifest42.com.ua/raiders>
21. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи: Міжн. колект. моногр. / гол. редкол. В.В. Небрат. НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». К., 2023. 571 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-development.pdf>
22. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2023/autumn/autumn_forecast-2023_ua_en.pdf

References:

1. Zvernennia zvitno-vybornoho KhV zizdu Vseukrainskoi hromadskoi orhanizatsii “Asotsiatsiia platnykiv podatkv Ukrainy” do orhaniv zakonodavchoi ta vykonavchoi vlady vid 29 lystopada 2023 r. [Address of the reporting and election committee of the All-Ukrainian public organization “Association of Taxpayers of Ukraine” to the legislative and executive authorities dated November 29, 2023.] Available at: <https://appu.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/zvernennya.pdf>
2. Petrunenko Ya.V. (2018) Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy kriz pryзму reformuvannia derzhavnoi rehuliatornoi polityky. *Pravovi ta ekonomichni zasady reformuvannia systemy orhaniv derzhavnoi vlady i pravosuddia v umovakh intehratsii do yevropeiskoi spilnoty: problemy ta perspektyvy: Monohrafiia / [Kolektyv avtoriv]; pid red. H.V. Tatarenko. Sievierodonetsk: Vyd-vo Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia [Ensuring the economic security of Ukraine through the prism of reforming state regulatory policy. Legal and economic principles of reforming the system of state authorities and justice in the conditions of integration into the European community: problems and prospects: Monograph / [Collective of authors]; under the editorship G.V. Tatarenko. Severodonetsk: Volodymyr Dahl East Ukrainian National University], 208 s. pp. 107–120.*
3. Petrunenko Ya.V. (2019) Problemy zabezpechennia efektyvnoho vykorystannia derzhavnykh koshtiv: hospodarsko-pravovyi aspekt [Problems of ensuring effective use of state funds: economic and legal aspect:]; Monohrafiia. K.: Vyd-vo “Lira-K”, 416 p.
4. Petrunenko Ia., Podtserkovnyi O. Transformation of the strategy of state economic policy in modern conditions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6(3). P. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-107-113>
5. Petrunenko Ya.V. (2023) Utverdzhennia ideolohii sotsialnoi spravedyvosti v suspilstvi zasobamy ekonomichnoho rehuliuвання [Affirmation of the ideology of social justice in society by means of economic regulation]. *Kyivskiy chasopys prava*. no. 2. pp. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.10>
6. Petrunenko Ya.V. (2024) Sotsialno-ekonomichni chynnyky vidnovlennia Ukrainy pislia peremohy. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky*. T. 35 (74). no. 3. pp. 68–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/11>
7. Zvit pro vykorystannia biudzhetykh koshtiv Derzhavnoi audytorskoï sluzhby Ukrainy [Report on the use of budget funds of the State Audit Service of Ukraine.]. Available at: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/866>
8. Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia vidpovidalnosti za neefektyvne vykorystannia biudzhetykh koshtiv: reiestr. № 10150 vid 13 zhovtnia 2023 r. Verkhovna Rada Ukrainy [Draft Law on Amendments to the Budget Code of Ukraine on Establishing Responsibility for Inefficient Use of Budget Funds: Register. No. 10150 of October 13, 2023. Verkhovna Rada of Ukraine.]. Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42976>
9. Poiasniuvalna zapyska do projektu Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia vidpovidalnosti za neefektyvne vykorystannia biudzhetykh koshtiv [Explanatory note to the draft Law of Ukraine on Amendments to the Budget Code of Ukraine on Establishing Responsibility for Inefficient Use of Budget Funds. Verkhovna Rada of Ukraine.]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2024668>
10. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. Verkhovna Rada Ukrainy [Constitution of Ukraine of June 28, 1996. Verkhovna Rada of Ukraine.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
11. Biudzhetyni kodeks Ukrainy vid 08 lypnia 2010 r. Verkhovna Rada Ukrainy [Budget Code of Ukraine dated July 8, 2010. Verkhovna Rada of Ukraine.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

12. Hroshi na viter. Ministerstvo kultury vytratilo ponad 60 mln. hrn. na The Gaze – nove anhlovmovne ZMI, yake nikhto ne chytaie i ne dyvytsia [Money in the wind. The Ministry of Culture spent more than UAH 60 million. on The Gaze – a new English-language media that no one reads or watches.]. Available at: <https://ngl.media/2023/09/30/groshi-na-viter>
13. ProZorro. Available at: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2022-11-25-015170-a>
14. ProZorro. Available at: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2023-05-10-004326-a>
15. Platforma inomovlennia poiasnyla, yak rozpodiliautsia hroshi mizh vyrobnykamy marafonu [The foreign broadcasting platform explained how the money is distributed between the producers of the marathon]. Available at: <https://detector.media/infospace/article/210423/2023-04-22-platforma-inomovlennya-poyasnyla-yak-rozpodilyayutsya-groshi-mizh-vyrobnykamy-marafonu>
16. Pylypenko Ya. Skilky koshtuiut telemarafony “Tedyni novyny” ta “FreeDom” i prohramy na “Dom”. [How much are the telethons “Edyny novyny” and “FreeDom” and programs on “Dom”] Available at: <https://dozorro.org/blog/skilki-koshtuyut-telemarafoni-yedini-novini-ta-freedom-i-programi-na-dom>
17. Danylyshyn B. Yak zabezpechyty ekonomichne zrostantia v umovakh viiny [How to ensure economic growth in conditions of war]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664>
18. Hudz T.P., Yehorycheva S.B., Lytvyniuk M.V. (2023) Funktsionuvannia pidpriemstv Ukrainy v umovakh viiny: analiz sytuatsii ta ekonomichni ochikuvannia. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 5–6. pp. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-5-6-306-307-7-15>
19. Zahostrennia problemy koruptsiinoho tysku tylovykh sylovykiv na biznes [Exacerbation of the problem of corrupt pressure of the rear security forces on business]. Available at: <https://interfax.com.ua/news/press-announcement/953629.html>
20. Reiestr reideriv [Register of raiders]. Available at: <https://manifest42.com.ua/raiders>
21. Vidbudova dlia rozvytku: zarubizhnyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Mizhn. kolekt. monohr. / hol. redkol. V.V. Nebrat. NAN Ukrainy, DU “In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy” [Reconstruction for development: foreign experience and Ukrainian perspectives: Inter. the collection monogr. / head editor V.V. step brother National Academy of Sciences of Ukraine, State University “Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine”.]. K., 2023. 571 s. Available at: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-development.pdf>
22. European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2023/autumn/autumn_forecast-2023_ua_en.pdf

Стаття надійшла до редакції: 18.08.2024